

Äänestäjien edustusta koskevat odotukset¹

HANNA WASS – ÅSA BENGTTSSON

ABSTRACT:
Voters' expectation for the focus and style of political representation

This article continues a recently renewed interest towards empirical investigation of representational roles from citizen perspective. Based on the Finnish election study 2007 (FSD2138, N=1,422), we firstly analyse voters' preferences for the different scopes of representation, i.e. electoral district, party, voters and MPs' own views, and for various representational styles most often discussed in the literature, i.e. resemblance, delegation and trustee model. Secondly, these views are accounted for the social and political background of the respondents. The results show that geographical representation, i.e. electoral district, is considered as the primary focus of representation especially among those living in the district with high effective threshold. Both the delegate and trustee styles of representation are almost equally popular. Moreover, especially under-represented groups such as women, people with lower educational attainment and a lower subjective class position prefer more social resemblance between representatives and constituency.

Johdanto

Edustuksen käsite on keskeinen nykymuotoisessa tavassa hahmottaa demokratia. Edustuksellisesa demokratiassa kansalaiset eivät suoraan osallistu päätöksentekoon vaan vaikuttavat siihen välillisesti valitsemalla vaaleissa edustajansa.² Edustuksen periaatteita koskevan konsensuksen ja sen sisällöstä käydyin keskustelun välillä vallitsee kuitenkin kiinnostava jännite. Siinä missä edustuksellisten instituutioiden toimintaan liittyvät käytännöt, kuten edustajien valinta säännöllisesti järjestettävien vaalien kautta ja edustajien itsenäisyys heitä äänestäjien taholta sitovista ohjeista ja velvoitteista eli imperatiivisen mandaatin kieltäminen, ovat pysyneet jokseenkin muuttumattomina niiden perustamisesta 1700-luvun lopulta lähtien, edustamisen *tapaa* koskevat kysymykset ovat edelleen ajankohtaisia (Manin ym. 1999b, 3).

Ennen yleisen äänioikeuden leviämistä 1800–1900-lukujen taitteessa edustuksen toteutta-

mista käsittelevän keskustelun painopiste oli pitkälti oikeudessa tulla edustetuksi. Äänioikeuden laajentumisen myötä laadulliset kysymykset muodostuivat puolestaan keskeisiksi. Keskustelusta voidaan erottaa kolme pääteemaa: keitä edustajat edustavat, miten he edustavat ja kuinka edustavaa tai yhteneväistä heidän toimintansa on suhteessa edustettavien näkemyksiin ja odotuksiin (ks. Weßels 2007, 838).³ Näistä kysymykset edustuksen kohteesta ja edustajien tavasta toimia tehtäväsään eli edustustyylistä kytkeytyvät läheisesti toisiinsa. Niitä voi myös pitää pitkälti normatiivisina siinä mielessä, että kiinnostuksen kohteena on nimenomaan parhaimman mahdollisen edustusroolin määrittäminen. Edustajien ja kansalaisten välinen yhteneväisyys eli kongruenssi on puolestaan pikemminkin empiirisen tutkimuksen aihe, vaikka siinäkin on usein taustalla oletus mahdollisimman laajan vastaavuuden tavoiteltavuudesta.

Käsitys edustuksen perustumisesta edustettavan ja edustavan väliselle suhteelle on laajasti hyväksytty edustusta käsittelevässä kirjallisuudessa (Urbanati & Warren 2008, 389). Jotta kyseinen suhde voisi olla kummankin osapuolten kannalta legitimi, tulisi molempien ainakin periaatteessa olla yhtä mieltä sen sisällöstä. Tässä mielessä on paitsi yllättävää, myös varsin ongelmallista, että edustuksen sisältöä koskevissa tutkimuksissa ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota äänestäjien näemyksiin. Edustajien ja äänestäjien välistä kongruenssia tarkasteleva tutkimusperinne on varsin vakiintunut ja aihetta käsitteleviä tutkimuksia on ilmestynyt laajasti eri vuosikymmeniltä (ks. esim. Best & Cotta toim. 2002, 2007; Erikson 1978; Herrera ym. 1992; Holmberg 1989; Miller & Stokes 1963; Uslander & Weber 1983; Weisberg 1978). Myös kansanedustajien näkemyksiä omasta edustusroolistaan on kartoitettu jossain määrin (ks. esim. Converse & Pierce 1979; Esaiasson 2000; Gross 1978; Gunlicks 1969; Oksanen 1972; Studlar & McAllister 1996; Wahlke ym. 1962, europarlamentaarikkojen osalta ks. myös Katz 1997). Äänestäjien näkökulman huomioiva niukka tutkimus on sen sijaan pääosin suhteellisen ikääntynyttä ja Yhdysvaltoihin painottunutta (Davidson 1970; McMurray & Parsons 1965; Patterson ym. 1975).⁴ Viime vuosina aihetta koskeva kiinnostus on kuitenkin lisääntynyt. Mendez-Lago ja Martínez (2002) ovat tarkastelleet kansalaisten odotuksia edustuksen eri ulottuvuuksilla Espanjassa ja Carman (2006; 2007) vastaavasti Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Vaikka jälkimmäinen tutkimus pohjautuu 1970-luvulta peräisin olevaan aineistoon, sitä on analysoitu nykyaikaisia monimuuttujamenetelmiä hyödyntäen.

Tarkastelemme artikkelissamme äänestäjien odotuksia yhtäältä edustuksen kohteen ja toisaalta edustustyylin suhteen sekä näiden näkemysten kiinnittymistä vastaajien sosiaalisen ja poliittiseen taustaan. Tarkastelu perustuu vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimuksen (FSD2138, N=1,422) aineiston pohjalta tehtyihin analyyseihin (Bengtsson & Wass 2009a, b, c). Se jatkaa näin hiljattain virinnyttä edustusrooleja kansalaisnäkökulmasta tarkastelevaa tutkimusperinnettä Suomen kontekstissa, joka on aiheen suhteen monella tapaa otollinen. Edustuksen kohteen tarkastelun suhteen maan jaka-

minen 15 vaalipiiriin eduskuntavaaleissa tarjoaa ensinnäkin mahdollisuuden alueellisen edustuksen painottamiselle. Toiseksi pohjoismaiden poliittisille järjestelmille ominainen puolueiden sisäinen yhtenäisyys ja tiukka puoluekuri (Jensen 2000, 217–220) korostavat osaltaan puoluekeskeisen edustuksen merkitystä. Kolmanneksi meillä eurovaaleissa, eduskuntavaaleissa ja kunnallisvaaleissa käytössä olevassa avoimessa listavaalissa (ks. Marsh 1985; Reynolds ym. 2005) painottuu ehdokkaan merkitys. Henkilöäänestämisen mahdollistavissa vaalijärjestelmissä ehdokkaat ovat suoraan vastuussa äänestäjille, mikä korostaa ehdokkaan ja äänestäjän välistä suoraa suhdetta. Jälkimmäisen seikan vuoksi myös edustustyyliä koskeva tarkastelu on erityisen mielekästä kontekstissa, jossa lähes puolet pitää ehdokasta puoluetta tärkeämpänä, kuten vuoden 2003 eduskuntavaalitutkimuksen aineistosta käy ilmi (Bengtsson & Grönlund 2005a, 233).

Kansalaisten edustusodotusten selvittäminen on monessa mielessä tärkeää. Ensinnäkin kansalaisten tyytymättömyys edustajiin ja puolueisiin sekä vähäinen luottamus poliittisia instituutioita kohtaan voivat olla yhteydessä kansalaisten edustusta koskevien odotusten ja sen käytännön toteutumisen välillä vallitsevaan epäsuhtaan (ks. Carman 2007, 104; Mendez-Lago & Martínez 2002). Kansalaisten näkemysten ja käytännön edustusroolien heikko vastaavuus voi myös heijastua äänestysaktiivisuuteen, mikäli äänestäjät kokevat äänellään olevan lähinnä merkitystä vain vaalien lopputuloksen, mutta ei sen jälkeen toteutettavan politiikan kannalta. Tässä mielessä kansalaisten edustukseen liittyvien mielipiteiden tunteminen on arvokasta myös edustajille itselleen, jotta heidän toimintansa voisi paremmin vastata äänestäjien odotuksia. Jälkimmäinen seikka korostuu erityisesti, mikäli edustus hahmotetaan dynaamisena prosessina, jossa edustusrooleja määrittelevät yhtäältä muodolliset säädökset ja normit, mutta samanaikaisesti kyseiset roolit myös muokkautuvat edustajien toimintaansa koskevan itseyttäytymisen ja edustettavien odotusten myötä (Castiglione & Warren 2006, 11).

Seuraavassa esittelemme ensin edustusrooleja käsittelevää tutkimusta ja erittelemme sen pohjalta neljä edustuksen kohteeseen ja kolme edustuksen tyyliin liittyvää mallia. Empiirisessä osiossa tar-

kastellaan aluksi erikseen kunkin mallin kannatus- ja sen jälkeen niiden yhteyttä eri taustatekijöihin. Päätelmissä tiivistetään keskeiset tulokset ja hahmotellaan jatkotutkimuksen tarpeita.

Normatiiviset edustusmallit

Edustuksen kohdetta käsittelevässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, kenen tavoitteita kansanedustajat ajavat ja edustustyyliä koskevassa keskustelussa puolestaan tavasta, jolla edustajat toimivat päätöksentekoroolissaan. Edustuksen painopisteen osalta voidaan nimetä ainakin neljä mahdollista edustuskohdetta: vaalipiiri tai muu alueellinen yksikkö, edustajan puolue, äänestäjät tai edustajan omat tavoitteet. Edustustyylin suhteen kirjallisuudessa on perinteisesti eritelty kolme erilaista edustusroolia: edustajan ja edustettavan sosiaaliseen vastaavuuteen perustuva peilikuvamalli (*resemblance model*), edustajan edustettavan tavoitteiden mukaiseen käyttäytymiseen pohjautuva valtuutusmalli (*mandate model*) ja edustajan itsenäistä toimintaa edustettavan parhaaksi painottava edunvalvontamalli (*trustee model*) (Pitkin 1967).

Kuten edellisessä osiossa todettiin, edustuksen kohteeseen ja tyyliin liittyvät kysymykset ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa. Kuuluisassa Bristolissa vuonna 1774 pitämässä puheessaan Edmund Burke yhdisti edustuskohteen tiettyyn edustustyyliin ehdottaessaan, että edustajien tulisi toimia itsenäisesti koko kansakunnan etua ajaen (Eulau ym. 1959, 744). Burke piti näin ollen kansallista etua paikallisia, usein keskenään kilpailevia näkökulmia suotavampana edustuskohteena ja edustajan itsenäisyyttä äänestäjiltä saataviin tarkkoihin ohjeisiin perustuvaa toimintamallia tavoiteltavampana edustustyylinä (ks. esim. Eulau ym. 1959, 744; Judge 1999, 53; Thomassen 1994, 238–39).

Perinteisesti edustuksen kohteen suhteen keskeinen jakolinja onkin kulkenut kansallisen ja vaalipiiriin nivoutuvan paikallisen edun välillä (Narud & Valen 2007). Toisaalta Eulau ym. (1959, 745) totesivat jo 1950-luvun lopulla edustajilla olevan useita muitakin sidosryhmiä, kuten heidän edustamansa puolue, edunvalvontaryhmä ja erilaiset hallinnon toimijat (ks. myös Judge 1999, 149). Edustuksen eri kohteet voivat luonnollisesti olla myös keskenään yhteennivoutuvia, kuten esimerkiksi

siinä tapauksessa, että jonkin puolueen asema tietyllä alueella on niin vahva, että edustaja kokee puolueen ja alueen edut keskenään identtisinä (Eulau 1959, 745). Analyttisessä mielessä edustustyyli on kuitenkin riippumaton edustuksen kohteesta ja siksi näitä kahta edustuksen eri ulottuvuutta tulisi käsitellä empiirisissä tarkasteluissa toisistaan erillisinä (ibid.). Edustuksen eri painopisteistä ja edustustyyleistä keskustellaankin seuraavassa käsitteellisen selvyuden vuoksi erillisissä osioissa.

Edustuksen painopisteet

Edustuksen mahdollisina painopistealueina voidaan siis mainita alueellinen edustus, jolla usein viitataan vaalipiiriin, puolueiden kautta tapahtuva edustus, äänestäjät tai ehdokkaan omat tavoitteet. Ennen kuin kutakin vaihtoehtoa siirrytään tarkastelemaan erikseen, on syytä tehdä muutama tarkentava huomautus. Järjestelmätasolla eri edustusmallit voidaan nähdä kronologisesti peräkkäisinä, kuten Maninin (1997) jaottelussa parlamentaarisen, puolue- ja yleisdemokratian aikakausiin. Yksittäisen edustajan tasolla eri edustusrooleja voi kuitenkin olla samanaikaisesti useita ja eri roolit voivat myös vaihdella käsiteltävänä olevan asian mukaan. Vaikka yleiset kehityslinjat näyttäisivätkin korostavan jotakin tiettyä roolia, ei mitään edustajaroolia voin näin ollen kuitenkaan pitää erityisen ajankohtaisena tai vaihtoehtoisesti vanhanaikaisena. Lisäksi on syytä korostaa, että vaikka esimerkiksi edellä mainitussa Maninin mallissa edustus nähdään dynaamisena käsitteenä, tämän tutkimuksen pohjalla oleva aineisto ei mahdollista ajallista vertailua. Toistaiseksi ei siis voida analysoida, miten eri edustusroolien kannatus on kehittynyt kansalaisten keskuudessa vaan ainoastaan tarkastella niiden keskinäistä järjestystä nykyisin.

Eri edustuksen kohteita käsittelevät mallit myös eroavat toisistaan sen suhteen, painottuuko niissä edustuksen kollektiivinen vai yksilötaso (vrt. Judge 1999, 13). Kaikissa edellä mainituissa edustuksen mahdollisissa painopisteissä edustajat hahmotetaan yksilötoimijoina sen sijaan, että kiinnitettäisiin huomiota esimerkiksi kansanedustuslaitoksen toimintaan kokonaisuutena. Mitä tulee edustuksen kohteisiin, alue- ja puolue-edustusta koskevissa

malleissa edustettavan käsite viittaa kollektiiviin, oli se sitten maantieteellisesti määritelty alue, kuten vaalipiiri, tai poliittinen puolue. Edustuksen painopisteen sijoittaminen äänestäjiin viittaa puolestaan yksilötason toimijoihin. Viimeiseksi mainittu edustuskohte eli edustajien omat tavoitteet ei varsinaisesti sovi tähän luokitteluun, eikä sitä voi sellaisenaan pitää varsinaisena edustusmallina. Kyseisen vaihtoehdon mukaan ottaminen on kuitenkin tärkeää, koska se viittaa yleisemmän politiikan henkilöitymiskehityksen mahdollisiin seurauksiin edustukselle.

Alueellisesti määritelty vaalipiiri on perinteisesti mielletty edustuksen keskeiseksi kohteeksi, jolloin yhden edustajan vaalipiireistä valittuja edustajia pidettiin ensijäisesti oman alueen paikallisten etujen puolustajana (Valen ym. 2000, 107). Aluepohjainen edustus on edelleen tyypillistä esimerkiksi Yhdysvaltojen poliittiselle järjestelmälle, jolle on omaista puolueiden organisatorisen rakenteen voimakas hajaantuminen, heikko puoluekuri ja puolueohjelmien suppeus (Marsh & Norris 1997, 156). Parlamentaariseksi edustukseksi nimittämässään edustuksen ensimmäisessä kehitysvaiheessa edustajat olivat Maninin (1997, 202–203) mukaan säännöllisesti yhteydessä äänestäjiinsä ja kuuluivat usein samaan sosiaaliseen yhteisöön kuten vaalipiiriin, kaupunkiin tai maakuntaan tai yleisemmin määriteltyyn intressiryhmään. On myös huomionarvoista, että edustajat eivät tästä huolimatta toimineet pelkinä muodollisina edustettavien valtuutettuina vaan näiden etuja itsenäisesti ajavina toimijoina.

Nykyaikana edustuksen painopiste on kuitenkin siirtynyt alueellisten etujen puolustamisesta pitkälti yleisempään kansallisen tason päätöksentekoon (Thomassen 1994). Euroopan integraatio on lisäksi tuonut mukanaan uuden ylikansallisen päätöksentekoareenan. Kansallisella tasolla tehdyillä päätöksillä on myös lisääntyvässä määrin globaaleja vaikutuksia jatkuvasti kasvavan valtioiden välisen keskinäisriippuvuuden vuoksi. Edustus siis tapahtuu nykyisin monimutkaisessa poliittisessa tilassa, jonka voi katsoa osittain haastavan perinteisen tavan määritellä edustus alueellisin perustein (Urbanati & Warren 2008, 388–389). Alueellista edustusta vaikeuttaa myös se seikka, että esimerkiksi tietyn vaalipiiriin asukkailla on yleensä monia toi-

sistaan poikkeavia intressejä ja on vaikea määritellä erityinen alueellinen asialista, jota edustajan tulisi ajaa (Thomassen 1994, viitattu Weissberg 1978).

Edellä mainituista tekijöistä huolimatta edustuksen pohjana on silti yhä tietty alue ja kansanedustajat ovat muodollisesti tietyn vaalipiiriin edustajia (Judge 1999, 149). Voidaan myös esittää, että alueellisten tekijöiden merkitys on korostunut globaalien tason ohella. Jälkimmäisen seikan voi katsoa myös nivoutuvan klassiseen keskus–periferia-jakoon (Valen ym. 2000, viitattu Rokkan 1970, Rokkan & Urwin 1982, 1983). Kolmea pohjoismaata koskevassa tutkimuksessaan Valen ym. (ibid.) havaitsivat, että periferian muodostavien alueiden edustajilla oli suurempi taipumus määritellä oma roolinsa alueellisten etujen edistäjänä keskustaksi luokiteltujen alueiden edustajiin verrattuna.

Puolue-edustukseen perustuvassa mallissa on kyse pikemminkin edustuksen käytännöstä kuin varsinaisesta teoriasta (Judge 1999, 71). Alueellisten etujen ajamisen lisäksi myös puolueita pidettiin edustuksen varhaisvaiheessa demokratian kannalta haitallisina, mikä oli pitkälti sidoksissa siihen, että keskeiset puolueita koskevat teoriat muodostettiin ennen nykymuotoisten poliittisten puolueiden kehittymistä (Thomassen 1994, 250). Äänioikeuden yleistymisen myötä 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa puolueita alettiin muodostaa laajentuneen äänestäjäkunnan mobilisoimiseksi (Manin 1997, 206, ks. myös Thomassen 1994, 250–251). Kansalaiset eivät enää äänestäneet henkilökohtaisesti tuntemiaan poliitikkoja vaan valitsivat puolueiden nimeämien ehdokkaiden välillä (Manin 1997, 206).

Puoluevetoisessa mallissa (‘responsible party model’) edustus toteutuu puolueiden ja äänestäjien välillä. Näistä ensin mainittu nähdään suhteellisen yhtenäisenä toimijana. Puoluekeskeiselle mallille on ominaista tiukka puoluekuri, mikä jättää vähän tilaa yksittäisten edustajien itsenäiselle toiminnalle (Thomassen 1994, 251–252).⁵ Moderni tapa ymmärtää edustuksen käsite viittaaakin usein puoluevetoiseen edustukseen, joka on erityisen yleinen parlamentaarisisessa järjestelmissä, joille on ominaista vahvat, ohjelmillaan vaaleissa kilpailevat puolueet (Marsh & Norris 1997, 134). Niissäkin

vaalijärjestelmissä, joissa jonkinasteinen henkilöedustus on mahdollista, kilpailu kansalaisten äänistä on käyty perinteisesti pitkälti puolueiden kesken. Puolueiden keskeisestä roolista huolimatta monien maiden perustuslaissa tai muussa lainsäädännössä ei kuitenkaan ole joko lainkaan mainintaa poliittisten puolueiden roolista tai siihen viitataan hyvin yleisellä tasolla ilman tarkkaa luonnehdintaa puolueiden ja yksittäisten ehdokkaiden välisestä suhteesta (Mendez-Lago & Martínez 2002, 65).

Vaikka puolueet ovat edelleen monessa mielessä edustuksellisen demokratian kannalta merkittäviä toimijoita etenkin suljettuja listavaaleja käyttävissä maissa, muutamit viimeaikaiset kehityspiirteet viittaavat yksittäisten edustajien uudelleen vahvistuneeseen rooliin. Maninin (1997, 220–221) yleisdemokratiaksi kutsumalla aikakaudella ehdokkaat pystyvät olemaan sähköisen median välityksellä jälleen suoraan yhteydessä äänestäjiinsä ilman puolueiden välittävää roolia. Poliittikan asialistan huomattava laajentuminen viimeisen sadan vuoden aikana sekä päätöksenteon toimintaympäristön monimutkaistuminen lisääntyneen taloudellisen keskinäisriippuvuuden ja toimijoiden kasvaneen määrän myötä ovat vaikuttaneet siihen, että puolueiden ja ehdokkaiden on vaikeaa lyödä lukkoon vaaleissa kantojaan erilaisiin asiakysmyksiin. Äänestäjät ovat myös perillä päätöksenteon monimutkaistumisesta ja ovat siten taipuvaisempia antamaan avoimen mandaatin sellaisille ehdokkaille, joiden henkilökohtaisia ominaisuuksia ja kykyjä he arvostavat (ibid.). Samanaikaisesti puoluesamastumisen taso on laskenut useimmissa teollistuneissa länsimaissa (Dalton 2000).

Edellä kuvattua politiikan henkilöitymistä koskevilla empiirisissä tutkimuksissa on saatu keskenään osin erisuuntaisia tuloksia (ks. esim. Bean 1993, Bengtsson & Grönlund 2005a; Kaase 1994, Karvonen 2009).⁶ Tästä huolimatta voidaan kuitenkin todeta poliitikkojen imagojen olevan yhä keskeisemmässä roolissa nykyisessä politiikan toimintaympäristössä. Puolueille on vaaleissa laaja kirjo ehdokkaita, jotka eroavat näkemyksiltään paitsi toisistaan, myös paikoin puolueen virallisesta linjasta. Tämänäköisellä ehdokaskeskeisyydellä voi olla edustuksen suhteen kahdensuuntaisia vaikutuksia. Yhtäältä se voi merkitä, että kansalais-

set haluaisivat ehdokkaiden edustavan pikemminkin äänestäjiään kuin puoluettaan. Kyseinen edustuskäytännös tulee varsin lähelle valtuutusmallia, josta keskustellaan tarkemmin seuraavassa osiossa. Toisaalta mikäli äänestäjät samastuvat pikemminkin ehdokkaaseen kuin tämän edustamaan puolueeseen, he voivat odottaa edustajan toimivan pitkälti omien näkemystensä mukaan riippumatta puolueen linjasta. Teoreettisessa mielessä kyseessä on kaksi lähes päinvastaista näkemystä siitä, keiden näkemyksiä edustajan tulisi ajaa, eivätkä ne molemmat voi olla kytköksissä samaan kehityssuuntaan eli politiikan henkilöitymiseen. Jääkin siis empiirisen analyysin tehtäväksi tarkastella, kumpi kyseisistä hypoteeseista saa mahdollisesti tukea.

Edustustyyli

Kuten edellä todettiin, edustuksellisessa demokratiassa kansalaiset on samanaikaisesti sekä sisällytetty että poissuljettu päätöksenteosta ja näiden kahden elementin keskinäinen painottaminen on sidoksissa kunkin arvioijan omaan näkemykseen demokratiasta. Kyseisillä painotuksilla on myös vaikutus siihen, millaista edustustyyliä pidetään tavoiteltavana (Thomassen 1994, 238). Mikäli edustuksellinen demokratia nähdään pelkästään suoran demokratian välttämättömänä korvikkeena, ihanteellinen edustuslaitos heijastaisi luonnollisesti täydellisesti kansalaisten tavoitteita (ibid., viitattu Dahl 1982, 13). Liberaalidemokratiassa painotuu puolestaan edustajien ja äänestäjien välinen työnjako, jolloin edellisen itsenäiselle toiminnalle jää enemmän tilaa (ibid.).

Edustuksellisuuden klassikko Hanna Pitkin (1967, 11–12) jakaa edustettavan ja edustajan välisen suhteen kahteen eri ulottuvuuteen: edustavuuteen (*standing for*) sekä edustajan aktiiviseen toimintaan edustettavan hyväksi (*acting for*). Poliittisen edustuksellisuuden suhteen näistä ensimmäinen viittaa deskriptiiviseen ja jälkimmäinen substantiiviseen edustukseen. Deskriptiivinen edustus on mahdollista hahmottaa peilikuvamallina (*resemblance*), mikä tarkoittaa, että edustuslaitoksen tulisi vastata ominaisuuksiltaan kansaa pienoiskoossa. Substantiivinen representaatio perustuu puolestaan edustajan toimintaan edustettavan hyväksi tai sen puolesta (ibid., 61, 113).

Pitkinin terminologiasta voidaan eritellä kolme eri edustusmallia: ulkoiseen vastaavuuteen perustuva peilikuvamalli, edustettavan edustajalle antamaan mandaattiin pohjautuva valtuutusmalli ja edustajan aktiivista toimintaa edustettavan hyväksi korostava edunvalvontamalli. Kyseiset mallit on myös mahdollista nähdä eräänlaisena jatkumona sen suhteen, kuinka tiiviinä edustajan ja edustettavan välinen suhde nähdään. On kuitenkin syytä huomata, että peilikuvamalli ja valtuutusmalli tulevat tavoitteidensa osalta hyvin lähellä toisiaan. Molempien pyrkimyksensä on, että edustuslaitoksen toiminta vastaisi mahdollisimman tarkkaan edustettavien näkemyksiä. Siinä missä edunvalvontamallissa edustuslaitoksen ja kansalaisten näkemysten vastaavuuteen pyritään lainsäädännöllä, deskriptiivinen edustusteoria olettaa edustajien toimivan spontaanisti edustettavien tavoitteiden mukaisesti silloin, kun edustajat vastaavat kansalaisia ulkoisilta ominaisuuksiltaan, jakavat heidän kanssaan samat olosuhteet ja ovat heitä lähellä (Manin 2002, 111). Seuraavassa tarkastellaan kutakin edustusmallia yksityiskohtaisemmin.

Peilikuvamalli painottaa edustuslaitoksen sosiaalista koostumusta. Valitun parlamentin tulisi vastata äänestäjiä ulkoisilta ominaisuuksilta ja muodostaa näin edustava otos kansalaisista, jolloin eri yhteiskuntaryhmät tulevat edustetuiksi suhteellisten osuuksiensa mukaisesti ja kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus tulla valituiksi.⁷ Tässä suhteessa on olennainen kysymys, millaisten ominaisuuksien tulisi olla edustettuina edustavan otoksen muodostamiseksi (Grofman 1982, 98). Deskriptiivisestä edustuksen merkityksestä onkin keskusteltu paljon historiallisesti aliedustettujen ryhmien, kuten naisten ja etnisten vähemmistöjen kohdalla (Dovi 2002). Peilikuvamallin keskeinen ajatus on, että edustajien sosiaalinen tausta heijastelee heidän arvojaan ja mielipiteitään (Heidar 1986, 281).⁸

Poliittisen edustuksen toista ideaalityyppiä edustavassa valtuutusmallissa, johon viitataan välillä myös imperatiivisena mandaattina, edustajien edellytetään heijastavan toiminnassaan tietoisesti edustettavien näkemyksiä (McCrone & Kuklinski 1979). Valtuutusmallissa korostuu edustajan ja edustettavan välinen kiinteä suhde edustettavan voidessa viitata vaalipiiriin, äänestäjiin, puoluee-

seen, intressiryhmään tai johonkin äänestäjäryhmään riippuen siitä, mitä pidetään edustuksen painopisteenä. Suhteellista vaalitapaa käyttävissä maissa valtuutusmalli painottuu yleisesti edustajan ja puolueen väliseen suhteeseen, kun taas Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian yhden edustajan vaalipiireihin perustuvassa, ehdokaskeksisessä järjestelmässä sillä voidaan viitata myös paikallisen tai vaalipiiritason mandaattiin (Bogdanor 1985, 3). Valtuutukseen perustuva edustus voidaan täten määritellä eräänlaiseksi linkkimalliksi, jossa edustajien käsitys edustettavien tavoitteista heijastuu päätöksenteossa (Thomassen 1994, 239). Toisaalta voidaan myös kysyä, miten tiukasti määritelty mandaattiin perustuva edustusmalli itse asiassa eroaa suorasta demokratiasta, mikäli edustajien oletetaan ainoastaan heijastavan suoraan edustettavien näkemyksiä (Budge 1996, 47).

Edunvalvojamalli eroaa edustajan roolin suhteen huomattavasti kahdesta edellisestä ideaalityypistä. Edunvalvojaroolin omaksunut edustaja toimii itsenäisesti sen mukaan, mitä pitää kansalaisille parhaana. Mallin juuret ovat Edmund Burken 1774 Bristolissa pitämässä kuuluisassa puheenvuorossa (ks. Eulau ym. 1959) ja sillä on ollut vankka asema alan kirjallisuudessa. Kuten jo edellä todettiin, Burke yhdisti puheessaan edustuksen sisällön ja tyyliin puolustaessaan edustusmallia, jossa kansanedustaja toimii koko maan etujen puolesta. Näin toimiessaan edustaja ei voi Burken mukaan olla sidottu edustettavien näkemyksiin vaan hänen täytyy voida käyttää omaa harkintaansa (Eulau ym. 1959, 744).

Edustuksellisen demokratian varhaisvaiheessa keskeinen erottelu kulki edustuksen kahden äärimuodon, sidotun ja vapaan mandaatin eli valtuutus- ja edunvalvontamallin välillä (Converse & Pierce 1978; Eulau 1986; Pitkin 1967). Näkemyseroissa oli nähtävissä myös selvästi poliittinen jako konservatiivien korostaessa kansanedustajan itsenäistä roolia ja radikaalimman liikehännän kannattajien, kuten sosialistisen liikkeen edustajien, painottaessa usein puolueen ja edustajan välisen läheisen suhteen merkitystä sekä edustettavien tiukkaa kontrollia edustajistaan. Vapaan ja sidotun mandaatin välinen vastakkainasettelu kuitenkin pitkälti hävisi sitä mukaa, kun useat valtiot määrittelivät perustuslaissaan kansanedustajien olevan itsenäisiä

toimijoita, joita sitoo tehtävässään ainoastaan oma-tunto ja voimassa oleva lainsäädäntö (Oksanen 1962, 171; Weßels 2007, 840). Kansanedustajan roolia ei haluttu sitoa imperatiiviseen mandaattiin siitä syystä, että pyrittiin välttämään edustajan suora riippuvuus tiettyjä erityisintressejä ajavien vahvojen toimijoiden kannoista. Suomessa kansanedustajan riippumattomuudesta on säädetty perustuslain 29. pykälässä. Lisäksi on syytä huomata, että Burken edustuksen ihanteena pitämä malli on muotoiltu aikakautena, jolloin valtion ja parlamentin roolit poikkesivat huomattavasti nykyisestä. Puolueet olivat tuolloin varsin heikkoja ja äänioikeus vain rajatulla osalla kansalaisista, joten edustajien säännöllinen yhteydenpito tärkeisiin äänestäjäryhmiin oli mahdollista. Nykyisessä keskusjohtoisin puolueisiin, yleiseen äänioikeuteen ja laajaan ja monimutkaiseen poliittiseen agendaan perustuvassa järjestelmässä edustajien ja valitsijoiden välinen tiukka side ei ylipäänsä edes olisi mahdollinen.

Kansalaisten edustuksen painopisteitä ja edustustyyliä koskevat odotukset

Edellä esitetyt edustuksen ideaalityypit ovat normatiivisia malleja, jotka eivät sellaisenaan välttämättä ilmene käytännön politiikassa. Edustajiin kohdistuu monenlaisia vaatimuksia ja omaksuttu edustusrooli voi vaihdella kulloisenkin kontekstin ja käsiteltävänä olevien asioiden sisällön mukaan. Kuten johdannossa todettiin, kansalaisten edustusrooleja koskevien näkemysten tunteminen on kuitenkin tärkeää myös edustajille itselleen, jotta he pystyvät paremmin vastaamaan kansalaisten tarpeisiin.

Vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimuksessa (FSD2138, N=1,422) vastaajia pyydettiin valitsemaan neljästä eri vaihtoehdosta, mitä tavoitteita kansanedustajien tulisi ensisijaisesti ja toissijaisesti ajaa.⁹ Lisäksi heitä pyydettiin ottamaan kantaa kahdeksaan eri edustustyyliä koskevaan väitteeseen.¹⁰ Etenkin edustustyylien ideaalimallien pohjalta muotoillut väitteet ovat pakostakin pelkistettyjä, eikä niissä voida ottaa erikseen huomioon päätöksenteon kulloistakin kontekstia. Voidaan kuitenkin olettaa, että vastaajat ovat mieltäneet väitteet nimenomaan yleisiksi malleiksi siitä, mi-

ten kansanedustajan tulisi heidän mielestään päätöksenteossa toimia.

Seuraavassa tarkastellaan ensin vastaajien mielipiteitä edustuksen painopisteistä ja tavoiteltavista edustustyyleistä. Tämän jälkeen tutkitaan monimuuttujamallien avulla kyseisten näkemysten kiinnittymistä vastaajien sosiaaliseen ja poliittiseen taustaan. On syytä huomauttaa, että vaikka eri edustustyyliä mittaavat kysymykset muotoiltiin teoreettisten mallien pohjalta, ei voida suoraan odottaa, että ne vastaajien mielissä muodostaisivat teorian kanssa yhteneviä edustusulottuvuuksia. Lisäksi aiemman tutkimuksen niukkuudesta johtuen selittävien muuttujien valinta oli suhteellisen vaikea tehtävä. Sen lisäksi, että olemme hyödyntäneet laajasti Carmanin (2006; 2007) ja vähemmässä määrin Mendez-Lago ja Martínezin (2002) tutkimuksia, olemme edenneet osin eksploratiivisella otteella.

Eri edustuksen painopisteiden ja edustustyylien kannatus

Taulukossa 1 vastaajia pyydettiin arvioimaan, kenen tarjotuista neljästä vaihtoehdosta tavoitteita kansanedustajien tulisi heidän mielestään ajaa ensisijaisesti ja mitä toiseksi keskeisempänä kohteena. On kiinnostava havainto, että oma alue ja vaalipiiri nousevat kansalaisten näkemyksessä keskeisimmiksi edustuskohteiksi. Lähes puolet vastaajista pitää alueellista edustusta ensisijaisena ja runsas viidesosa toiseksi tärkeimpänä kohteena.¹¹ Edellä mainitusta globalisaatiokehityksestä huolimatta alueellinen edustus on siis suomalaisille äänestäjille varsin tärkeää. On kuitenkin syytä huomata, että vastaajille ei tarjottu kansalliset rajat ylittävää alueellista edustuskohdetta, kuten esimerkiksi Euroopan unioni.

Toisena edustuksen painopisteenä pidetään ehdokkaan omaa puoluetta. Viidesosa vastaajista katsoo, että edustajien tulisi ajaa ensisijaisesti oman puolueensa tavoitteita ja kolmasosa mainitsee puolueen toiseksi tärkeimpänä painopisteenä. Tulos heijastaa osaltaan puolueiden vahvaa roolia suomalaisessa käytännön politiikassa ja ehdokasasettelussa. Vaikka vaalijärjestelmä tarjoaa edellytykset edustajan ja äänestäjän suoran suhteen muodostumiselle, alle viidennes vastaajista kokee ää-

Taulukko 1. Vastaukset kysymykseen ”Mitä tavoitteita kansanedustajien tulisi ajaa?”(%).

	ensisijaisesti	toissijaisesti	yhteensä
oman alueensa ja vaalipiirinsä kannalta keskeisiä tavoitteita	48,7	26,2	74,9
oman puolueensa asettamia keskeisiä tavoitteita	21,6	33,2	54,7
omien äänestäjiensä tavoitteita	17,5	24,5	41,9
heidän itsensä asettamia keskeisiä tavoitteita	11,0	14,4	25,4
ei osaa sanoa	1,3	1,7	3,0
yhteensä (N)	100	100	(1421)

Lähde: Bengtsson & Wass 2009c, 299.

Taulukko 2. Kansalaisten kannanotot edustajien roolia koskeviin väitteisiin (%).

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	ei osaa sanoa	yhteensä	
						%	(n)
Kansanedustajien tulee toimia kansalaisten parhaaksi itsenäistä harkintaansa käyttäen	53,4	40,1	4,0	0,7	1,8	100	(1022)
Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjiensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa ^a	43,7	46,1	6,2	1,3	2,7	100	(1021)
Kansanedustajan pitää äänestää eduskunnassa oman mielipiteensä mukaisesti riippumatta ryhmänsä kannasta	33,8	39,3	18,6	4,0	4,3	100	(1023)
Eduskunnan tulee vastata kansalaisia sukupuolijakaumaltaan	10,6	35,6	26,9	15,3	11,7	100	(1012)
Eduskunnan tulee vastata kansalaisia ikäjakaumaltaan	7,8	35,7	31,0	15,1	10,4	100	(1015)

^a Väite koostuu kahdesta osasta, josta vastaaja voi olla samaa tai eri mieltä, toisin sanoen siitä, tuleeko kansanedustajien ottaa säännöllisesti selvää kansalaisten näkemyksistä ja siitä, pitääkö heidän ajaa näiden näkemysten mukaista politiikkaa. Väitteen tulkinta onkin siinä mielessä hankalaa, että kaikkien vastaajien mielestä kyseiset tavoitteet eivät välttämättä sovi täysin yhteen. Tämä monitulokintaisuus myös vastaavasti laskee muuttujan validiteettia.

Lähde: Bengtsson & Wass 2009c.

nestäjien tavoitteet ensisijaisena. Myöskään ehdokkaan toiminta vapaalla mandaatilla omien tavoitteidensa mukaisesti ei saa juurikaan kannatusta äänestäjiltä. Näyttäisi siis siltä, että kansalaisilla on varsin selvä ja perinteinen käsitys edustuksen eri painopisteistä.

Taulukossa 2 on esitetty vastaajien kannanotot väitteen eri edustustyyliä koskevaan väitteeseen. 93

prosenttia vastaajista katsoo, että edustajien tulisi toimia kansalaisten parhaaksi itsenäistä harkintaansa käyttäen. 73 prosenttia on sitä mieltä, että edustajien tulee äänestää eduskunnassa omien näkemystensä mukaisesti riippumatta puolueensa kannasta. Havainto sopii myös siinä suhteessa hyvin yhteen taulukon 1 tulosten kanssa, että suurin piirtein ylijäävä osa piti puoluetta keskeisenä

edustuskohteena. Molemmat väitteistä kuvastavat edunvalvontamallia, mikä näyttäisi siis olevan suomalaisten keskuudessa eniten kannatusta saava edustustyyli. Havainto on myös yhteensopiva sekä Yhdysvalloista saatujen tulosten (Patterson ym. 1975) että tuoreemman Espanjaa koskevan tutkimuksen (Mendez-Lago & Martínez 2002) kanssa. Toisaalta varhaisempi Yhdysvaltoja koskeva tutkimus on osoittanut valtuutusmallin olevan kansalaisten keskuudessa edunvalvontamallia suosittuimpi (Davidson 1970). Joka tapauksessa on syytä huomata, että eri maita koskevat tutkimukset eivät ole keskenään vertailukelpoisia erilaisista haastattelukysymysten ja vastausvaihtoehtojen muotoiluista johtuen. Lisäksi monissa tutkimuksissa edustuksen tyyliä ja kohdetta koskevat näkemykset on yhdistetty, mikä estää kahden eri edustuslottuvuuden tarkastelemisen erikseen.

Vastaajista 90 prosenttia on myös yhtä mieltä valtuutusmallia kuvastavan väitteen ”*Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa*” kanssa. Teoreettisessa mielessä toisilleen vastakkaiset edunvalvonta- ja valtuutusmallit näyttäisivät siis olevan suomalaisten keskuudessa lähes yhtä suosittuja. Yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa, että 30 prosenttia vastaajista on täysin samaa mieltä molempien väitteiden kanssa (ei esitetty tässä). Havainto viittaa yhtäältä tarkasteltavana olevan ilmiön monitahoisuuteen ja toisaalta käytettyjen mittareiden puutteisiin. Zaller ja Fielman (1992, 420) huomauttavat, että ihmisillä on yleensä useita ja keskenään välillä hankalasti yhteen sovitettavia mielipiteitä tärkeistä kysymyksistä. Edustusrooleja koskeva teema voi olla myös sellainen, jota vastaajat eivät välttämättä ole tulleet aikaisemmin tarkemmin ajatelleeksi. On myös mahdollista, että eri edustusroolien kannatukseen vaikuttaa kulloinenkin päätöksentekokonteksti, jota ei ole tässä tarkemmin määriteltä. Kyseinen seikka myös korostaa Pitkinin (1967, 214) havaintoa edustuksen empiirisen tutkimuksen vaikeudesta tavoiteltavana pidetyn edustustyylin vaihdellussa tilanteen ja käsiteltävänä olevan asian mukaan. Lisäksi on selvää, että vastauksiin vaikuttaa huomattavasti se, että eri vaihtoehtoja ei ole tarjottu vastaajille toisiaan poissulkevinä, kuten taulukossa 1 esitetyn edustuksen painopisteitä mittaavan ky-

symyksen kohdalla vaan vastaajat ovat arvioineet kutakin väitettä erikseen.¹²

Lopuksi voidaan havaita, että peilikuvamalli saa selvästi kahta edellistä vähemmän kannatusta suomalaisten keskuudessa. Alle 50 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että eduskunnan tulee vastata kansalaisia sukupuoli- tai ikäjakaumaltaan. On myös huomionarvoista, että vain 11 prosenttia oli täysin samaa mieltä sen suhteen, että eduskunnassa tulisi olla yhtä paljon miehiä kuin naisia. Vaikka tasapuolista edustusta pidetään yhteiskunnallisessa keskustelussa yleensä ihanteena, se ei näytä olevan kansalaisille yhtä keskeinen päämäärä kuin usein ajatellaan.¹³ On kuitenkin syytä huomata, että ei osaa sanoa -vastausten osuus oli kyseisten väitteiden kohdalla muita suurempi.

Edustusrooleja koskeviin odotuksiin vaikuttavat tekijät

Edellisessä osiossa havaittiin, että kansalaisilla on osin selkeämmät odotukset edustuksen painopisteistä kuin edustustyyleistä. On kuitenkin oletettavaa, että kyseiset näkemykset vaihtelevat vastaajien taustaominaisuuksien mukaan. Seuraavassa tarkastellaankin yksilön sosiodemografisen ja -ekonomisen taustan, politiikkaa koskevan kiinnostuksen ja tietämyksen sekä poliittisen kiinnittymisen vaikutusta edustuksen kohdetta ja edustustyyliä koskeviin mielipiteisiin.

Ensimmäisen muuttujaryhmän muodostavat niin edustuksen painopisteitä kuin tyyliä koskevassa analyysissä sosiodemografiset ja -ekonomiset tekijät, joihin sisältyvät tässä ikä, sukupuoli, koulutus, vastaajan omaan arvioon perustuva yhteiskuntaluokka ja vähemmistöasema.¹⁴ Ajatus vastaajan sosiaalisen taustan yhteydestä edustusta koskeviin asenteisiin esiintyi jo McMurrayn ja Parsonsin (1965) ja Pattersonin ym. (1975) varhaisissa tutkimuksissa. Erityisesti koulutuksen on otaksuttu vaikuttavan edustustyyliä koskeviin näkemyksiin. Korkeammin koulutettujen voi ajatella olevan paremmin perillä politiikan monimutkaisuudesta ja kannattavan siksi edunvalvontamallia, jossa päätoiminen poliitikko tekee päätöksiä kansalaisten parhaaksi katsomallaan tavalla (Carman 2007). Myös yhteiskuntaluokalla on arvioitu olevan samansuuntainen vaikutus (Carman 2006, 110). Yh-

teiskuntaluokan suhteen voi tosin olla osittain kyse siitä, että ylempiin luokkiin kuuluvat voivat olla varmempia näkemystensä esille tulemisesta edunvalvojatyylin kautta, koska kansanedustajien sosiaalinen asema on pitkälti samankaltainen heidän oman asemansa kanssa (ks. alaviite 7).

Iän ja sukupuolen suhteen Carman (2006; 2007) on osoittanut sekä naisten että nuorten kannattavan miehiä ja vanhempia ikäryhmiä enemmän edustajan ja edustettavan välistä tiivistä sidettä. Havainto vaikuttaa loogiselta ottaen huomioon, että useissa tutkimuksissa on osoitettu nykyisillä nuorilla olevan edeltäjiään huomattavasti erilainen suhtautuminen politiikkaan (Dalton 2007; Inglehart 2007; Norris 2002). Nämä sukupolvien väliset erot näkyvät esimerkiksi nuorten heikompana puoluesamastumisena, matalampana luottamuksena poliittisiin toimijoihin ja lisääntyneenä kiinnostuksena yksilökeskeisempiä osallistumismuotoja kohtaan. Yhtäältä kyseiset taipumukset viittaavat valtuutusmallin kannatukseen ja toisaalta ne voivat vaikuttaa myös äänestäjien merkityksen korostamiseen edustuksen painopisteinä. Naisten osalta valtuutusmallin kannatuksen voi olettaa liittyvän osittain heidän aliedustukseensa useimmilla politiikan areenoilla (Norris & Inglehart 2003). Lisäksi sekä nuorten että naisten voi olettaa kannattavan aliedustuksensa vuoksi myös peilikuvamallia. Iän vaikutus ei kuitenkaan ole välttämättä lineaarinen, koska nuorten lisäksi myös kaikista vanhimmat ikäryhmät ovat eduskunnassa aliedustettuina. Näin ollen peilikuvamallin kannatus voisi olla yleisintä yhtäältä kaikkein nuorimmissa ja toisaalta vanhimmissa ikäryhmistä.

Sosiodemografisiin muuttujiin sisältyvän vähemmistöaseman on puolestaan havaittu olevan yhteydessä edustustyyliä koskeviin asenteisiin Espanjassa (Mendez-Lago & Martínez 2002) ja Yhdysvalloissa (Carman 2007), joskin sen vaikutus vaihtelee institutionaalisen kontekstin mukaan.¹⁵ Vähemmistöasemaa on mitattu tässä ruotsinkieliseen kielivähemmistöön kuulumisella, jolloin ruotsinkielisten oletetaan vastaavasti kannattavan edunvalvontamallia. Lisäksi ruotsinkielisen vähemmistön voisi olettaa kannattavan puolueen asettamia tavoitteita keskeisenä edustuskohteena ottaen huomioon heidän puoluesamastumisensa korkean asteen (Bengtsson & Grönlund 2005b).

Toisaalta myös äänestäjien näkemysten ajaminen voisi olla suosittua ruotsinkielisten keskuudessa, koska selvä enemmistö äänestää vaaleista toiseen samaa puoluetta ja muodostaa näin tavoitteiltaan suhteellisen yhtenäisen kannattajakunnan.

Toinen muuttujaryhmä koostuu politiikkaa kohtaan tunnetusta kiinnostuksesta ja poliittisesta tietotasosta, joiden vaikutusta ei ole aiemmin testattu edustusroolien kannatuksen tarkasteluissa. Poliittinen sofistikaatio on varsin hankala käsite sekä määritellä että mitata (Luskin 1987). Voidaan väittää, että poliittinen tietotaso mittaa itse asiassa tarkemmin sellaista yhteiskunnallista osaamista, mikä yleensä pyritään kattamaan koulutuksen vakioinnilla. Poliittisen tietotason oletetaan toimivan tässä samansuuntaisesti kuin koulutuksen eli lisäävän edunvalvontamallin kannatusta. Poliittikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen mahdollisen vaikutuksen suuntaa on sen sijaan vaikeampi arvioida.

Kolmas muuttujaryhmä sisältää poliittista kiinnostuneisuutta mittaavat muuttujat subjektiivinen ja ulkoinen kansalaispätevyys¹⁶, puoluesamastuminen, sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella sekä äänestäminen vuoden 2007 eduskuntavaaleissa. Keskeinen oletamus on, että vahvasti poliittiseen järjestelmään kiinnittyneet kansalaiset luottavat voimakkaammin siihen, että heidän näkemyksensä tulevat päätöksenteossa huomioiksi, eikä sosiaalinen vastaavuus edustajien kanssa tai heidän tarkempi ohjeistaminen ole täten tarpeellista.¹⁷ Lisäksi poliittisen kiinnittyneisyyden voi olettaa lisäävän puoluekeskeisen edustuksen kannatusta. Oikeistoon vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella sijoittuvat ovat puolestaan perinteisesti kannattaneet edunvalvontatyylisiä edustusta vasemmiston suosissa tiukempaa linkkiä edustajan ja edustettavan välillä, kuten edellisessä osiossa todettiin. Lisäksi vuoden 2003 eduskuntavaalitutkimuksessa havaittiin, että itsensä enemmän vasemmalle sijoittavat äänestävät muita useammin itsensä kanssa samaa sukupuolta olevaa ja suunnilleen samanikäistä ehdokasta (Bengtsson & Grönlund 2005a, 243).

Edustuksen painopisteitä tarkastelemaan malliin on lisäksi sisällytetty vastaajan vaalipiirin piilevä äänikynnys. Piilevän äänikynnyksen, jolla tarkoitetaan sitä osuutta hyväksytyistä äänistä, jota suuremmalla äänimäärällä puolue saa varmuudella

kansanedustajan vaalipiiristä, osuus on ajan myötä noussut pienissä vaalipiireissä entistä korkeammaksi (Borg & Paloheimo 2009, 245). Lisäksi asukasmäärältään pienenevissä vaalipiireissä taloudellisen taantumisen, syrjäytymisen ja palvelurakenteen heikkenemisen vaikutukset ovat kaikista selvimpiä (ibid., 257), mikä voi korostaa alueellisten kysymysten merkitystä.

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan edellä mainittujen tekijöiden vaikutusta eri edustuksen painopisteiden ja edustustyylien kannatukseen. Niitä kuvaavissa taulukoissa 3–5 on esitetty lopulliset mallit, joissa ovat mukana vain ne muuttujat, joilla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus tarkasteltavaan ilmiöön.

Taulukossa 3 kussakin sarakkeessa esitetyn edustuskohteen valintaa on tarkasteltu suhteessa vertailuluokkana toimivan alueen valintaan (puolue vs. alue, äänestäjät vs. alue, edustajan omat tavoitteet vs. alue). Näin ollen alueellisen edustuksen kannatukseen vaikuttavien tekijöiden tulkinta perustuu kunkin muun kolmen ryhmän epäsuoraan vertailuun. Kuten oletettua, korkean piilevän vaalikynnyksen vaalipiireissä asuminen lisää alueellisen edustuksen kannatusta. Iällä on vahva negatiivinen ja iän neliöllä positiivinen vaikutus puolueen kokemiseen keskeisenä edustuskohteenä, mikä viittaisi U-käyrän muotoiseen suhteeseen iän ja puolue-edustuksen kannatuksen välillä. Myös politiikasta kiinnostuneet ja puoluesamastuneet äänestäjät halusivat edustajan toimivan puolueen tavoitteiden mukaisesti. Äänestäjien tavoitteiden kokeminen edustuksen painopisteenä on puolestaan sidoksissa matalampaan koulutustasoon ja tyytymättömyyteen poliittisen järjestelmän responsiivisuuteen, mutta myös yllättäen korkeaan puoluesamastumisen asteeseen. Miehet, samoin kuin korkeaan yhteiskuntaluokkaan samastuvat ja poliittisen kompetenssinsa korkeaksi arvioivat äänestäjät kannattavat taas edustajan mahdollisuutta omien tavoitteiden määrittelyyn.

Taulukoissa 4 ja 5 esitetyt edustusta kuvaavat mallit on muodostettu pääkomponenttianalyysin avulla taulukossa 2 esitetyistä väitteistä (ei esitetty tässä). Eduskunnan sukupuoli- ja ikäjakaumaa mittaavat väitteet latautuivat odotetusti samalla ulottuvuudella ja muuttujat muodostavat yhdessä

peilikuvamallia kuvastavan ulottuvuuden. Väite ”*Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjiensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa*” latautui omalla valtuutusmallia kuvastavalla ulottuvuudella ja kaksi edustajan itsenäistä roolia koskevaa väitettä edunvalvontaroolia kuvastavalla ulottuvuudella. Kuten aiemmin todettiin, valtuutus- ja edunvalvontamalleja kuvastavat väitteet menevät osin päällekkäin osan vastaajista kannattaessa kumpaakin mallia. Päällekkäisten vastausten ongelma on pyritty ratkaisemaan taulukossa 5 siten, että valtuutetturoolia mittaava väite ”*Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjiensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa*” on vähennetty edunvalvojaroolia parhaiten mittaavasta väitteestä ”*Kansanedustajien tulee toimia kansalaisten parhaaksi itsenäistä harkintaansa käyttäen*”. Näin syntynyt muuttuja on uudelleenluokiteltu kolmeen ryhmään (valtuutusmallin kannatus, neutraali eli molempien tai ei kummankaan mallin kannatus ja edunvalvontamallin kannatus). Neutraali preferenssi toimii taulukossa 5 vertailuluokkana, johon suhteessa kunkin muun luokan valintaa verrataan (valtuutettu vs. neutraali ja edunvalvoja vs. neutraali).

Taulukosta 4 nähdään, että peilikuvamallia kannatetaan odotetun mukaisesti päätöksenteossa ali-edustettujen ryhmien, kuten naisten, matalammin koulutettujen ja itsensä matalampiin yhteiskuntaluokkiin sijoittavien keskuudessa. Myös ikä näyttäisi lisäävän lineaarisesti peilikuvamallin kannatusta, mikä on ymmärrettävää vanhimpien ikäluokkien suhteen, mutta jossain määrin yllättävää nuorten kohdalla.¹⁸ Mielenkiintoista myös on, että puoluesamastumista lukuun ottamatta poliittista kiinnostusta, tietotasoa tai kiinnittyneisyyttä mittaavilla muuttujilla ei ole vaikutusta peilikuvamallin kannatukseen.

Taulukossa 5 havaitaan, että miehet suosivat naisia enemmän edustajan itsenäistä roolia. Nuoret puolestaan kannattavat vanhempia enemmän tiukkaa sidettä äänestäjän ja edustajan välillä. Molemmat tulokset ovat linjassa edellä esitettyjen Carmanin (2006; 2007) havaintojen kanssa. Poliittista kiinnittyneisyyttä mittaavien muuttujien osalta voidaan puolestaan nähdä, että päinvastoin kuin oletettiin poliittiseen järjestelmän responsiivisuus-

Taulukko 3. Eri edustuksen kohteiden kannatukseen vaikuttavat tekijät. Multinominaalisen logistisen regressio-analyysin (vertailuluokkana alue) standardoimattomat regressiokertoimet (b), keskivirhe sulussa (*) $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, (*) < 0.10 .**

	puolue	äänestäjät	edustajan omat tavoitteet
sukupuoli (mies)	-0,14 (0,16)	-0,14 (0,16)	0,44* (0,21)
ikä/100	-9,92*** (2,73)	-3,75 (2,79)	-5,73 (0,37)
ikä ²	8,30 ** (2,67)	3,19 (2,71)	2,28 (3,90)
koulutus	0,16 (0,32)	-0,87 ** (0,33)	0,47 (0,39)
yhteiskuntaluokka vähemmistöasema (ruotsinkielinen) poliittinen tietotaso	0,10 (0,34)	-0,01 (0,34)	0,71(*) (0,42)
kiinnostus politiikkaa kohtaan	1,07** (0,39)	0,35 (0,38)	0,36 (0,48)
subjektiivinen kansalaispätevyys	0,26 (0,30)	0,12 (0,31)	0,71(*) (0,37)
ulkoinen kansalaispätevyys	0,45 (0,50)	-1,26** (0,49)	-0,35 (0,60)
puoluesamastuminen sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (oikea) äänestäminen vuoden 2007 eduskuntavaaleissa (äänesti)	1,20*** (0,36)	0,83* (0,35)	-0,38 (0,44)
piilevä vaalikynnys	-1,48*** (0,42)	-1,45*** (0,42)	-0,99(*) (0,51)
vakio	0,38 (0,72)	0,86 (0,75)	0,28 (0,89)
-2 Log likelihood			2675,65***
Cox & Snell R ²			0,13
Nagelkerke R ²			0,14
McFadden R ²			0,06
N			1152

Selittävä muuttuja: vastaukset kysymykseen ”Mitä tavoitteita kansanedustajien tulisi ensisijaisesti ajaa?”. Muuttuja voi saada neljä arvoa: alue, puolue, äänestäjät ja edustajan omat tavoitteet. Alue toimii taulukossa vertailuluokkana, johon suhteessa kunkin muun luokan valintaa verrataan (puolue vs. alue, äänestäjät vs. alue, edustajan omat tavoitteet vs. alue).

Selittävät muuttujat: Kaikki muuttujat on luokiteltu asteikolla 0-1, Muuttujien operationalisointi on selitetty tarkemmin liitteessä 1. Muuttujien välinen multikollinearisuus on tarkistettu erikseen. Taulukossa on esitetty lopulliset mallit, joissa on mukana vain ne muuttujat, joilla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus tarkasteltavaan ilmiöön.

Lähde: Bengtsson & Wass 2009a.

Taulukko 4. Peilikuvamallin kannatukseen vaikuttavat tekijät. Regressioanalyysin (OLS) standardoimattomat regressiokertoimet (b), keskiarvo suluissa (*) $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$, (*) $< 0,10$.**

	peilikuvamallin kannatus
sukupuoli (mies)	-0.13*** (0.02)
ikä/100	0.13* (0.06)
koulutus	-0.11** (0.03)
yhteiskuntaluokka	-0.08* (0.04)
vähemmistöasema (ruotsinkielinen)	
poliittinen tietotaso	
kiinnostus politiikkaa kohtaan	
ulkoinen kansalaispätevyys	
subjektiivinen kansalaispätevyys	
puoluesamastuminen	-0.08* (0.04)
sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (oikea)	
äänestäminen vuoden 2007 eduskuntavaaleissa (äänesti)	
vakio	0.61*** 0.04
R ²	0.08
korjattu R ²	0.08
F-arvo (merkitsevyys)	16.46***
N	912

Selitettävä muuttuja: väitteistä ”Eduskunnan tulee vastata kansalaisia sukupuolijakaumaltaan” ja ”Eduskunnan tulee vastata kansalaisia ikäjakaumaltaan” muodostettu jatkuva muuttuja

Selittävät muuttujat: kaikki muuttujat on luokiteltu asteikolla 0-1. Muuttujien operationalisointi on selitetty tarkemmin liitteessä 1. Muuttujien välinen multikollinearisuus on tarkistettu erikseen. Taulukossa on esitetty lopulliset mallit, joissa on mukana vain ne muuttujat, joilla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus tarkasteltavaan ilmiöön.

Lähde: Bengtsson & Wass 2009c.

Taulukko 5. Valtuutus- tai edunvalvontamallin kannatukseen vaikuttavat tekijät. Multinominaalisen logistisen regressioanalyysin (vertailuluokkana neutraali) standardoimattomat regressiokertoimet (b), keskvirhe suluissa (*) $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, (*) < 0.10).**

	valtuutusmallin kannatus	edunvalvontamallin kannatus
sukupuoli (mies)	-0,14 (0,22)	0,46** (0,16)
ikä/100	-1,22(*) (0,66)	0,32 (0,51)
koulutus		
yhiteiskuntaluokka	0,31 (0,44)	0,50 (0,34)
vähemmistöasema (ruotsinkielinen)		
poliittinen tietotaso	-0,26 (0,51)	-0,59 (0,39)
kiinnostus politiikkaa kohtaan		
ulkoinen kansalaispätevyys	1,87** (0,59)	0,60 (0,44)
subjektiivinen kansalaispätevyys		
puoluesamastuminen	1,13* (0,46)	0,32 (0,34)
sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (oikea)	-1,54*** (0,47)	-0,05 (0,37)
äänestäminen vuoden 2007 eduskuntavaaleissa (äänesti)		
vakio	-1,62** (0,59)	-1,34** (0,45)
-2 Log likelihood	1604,23	
Cox & Snell R ²	0,06	
Nagelkerke R ²	0,07	
McFadden R ²	0,03	
N	866	

Selitettävä muuttuja: väite ”Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjiensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa” vähennettynä edunvalvojaroolia parhaiten mittaavasta väitteestä ”Kansanedustajien tulee toimia kansalaisten parhaaksi itsenäistä harkintaansa käyttäen”. Muuttuja voi saada kolme arvoa: valtuutusmallin kannatus, neutraali (molempien tai ei kummankaan mallin kannatus) ja edunvalvontamallin kannatus. Neutraali preferenssi toimii taulukossa vertailuluokkana, johon suhteessa kunkin muun luokan valintaa verrataan (valtuutettu vs. neutraali ja edunvalvoja vs. neutraali).

Selittävät muuttujat: kaikki muuttujat on luokiteltu asteikolla 0-1. Muuttujien operationalisointi on selitetty tarkemmin liitteessä 1. Muuttujien välinen multikollineaarisuus on tarkistettu erikseen.. Taulukossa on esitetty lopulliset mallit, joissa on mukana vain ne muuttujat, joilla on tilastollisesti merkitsevä vaikutus tarkasteltavaan ilmiöön.

Lähde: Bengtsson & Wass 2009c.

teen tyytyväiset, puoluesamastuneet ja itsensä enemmän vasemmalle sijoittavat äänestäjät kannattavat muita enemmän valtuutusmallia.

Lopuksi on syytä huomata, että kunkin taulukon alimmilla riveillä esitettyjen testien perusteella kunkin mallin selitysasheet jäävät varsin vaatimattomiksi. Tämä merkitsee, että eri edustuksen painopisteiden ja edustustylien kannatuksen taustalla vaikuttaa myös useita sellaisia tekijöitä, joita ei ole tässä huomioitu. Tulos heijastaa osaltaan empiirisen edustustutkimuksen kehittämättömyyttä ja jatkotutkimuksen tarvetta.

Päätelmät

Tutkimuksestamme käy ilmi, että äänestäjillä on selviä, joskin osin keskenään hankalastikin yhteen sovittavia odotuksia edustajien toiminnalta, ja kyseiset näkemykset myös vaihtelevat osin systemaattisesti sosiaalisen taustan, politiikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen ja poliittista kiinnittyneisyyttä kuvastavien mittareiden mukaan. Edustuksen kohteiden suhteen tuloksemme ovat varsin yksiselitteisiä. Lähes puolet vastaajista katsoi, että kansanedustajien tulisi ajaa ensisijaisesti oman alueensa ja vaalipiirinsä kannalta keskeisiä tavoitteita. Toiseksi tärkeimpänä kohteena niitä piti yli neljäsosa. Erityisen suosittu kyseinen näkemys oli korkean piilevän vaalikynnyksen vaalipiireissä asuvien keskuudessa.

Edustustylien suhteen edustajan itsenäistä roolia korostava edunvalvontamalli ja edustajan ja edustettavien läheiseen suhteeseen perustuva valtuutusmalli olivat lähes yhtä suosittuja. Valtuutusmalli sai kannatusta myös enemmän vasemmalle itsensä sijoittavien vastaajien keskuudessa, mikä sopii hyvin yhteen sen seikan kanssa, että historiallisesti katsottuna vasemmistolaiset ovat perinteisesti painottaneet kollektiivista vastuuta ja puoluekuria siinä missä oikeistolaisemmat edustajan itsenäisempään harkintaan pohjautuvaa edustuskäsitystä. Peilikuvamallin kannatus oli kaiken kaikkiaan kahda edellistä vähäisempää, mutta sitä kannattivat muita enemmän perinteisesti aliedustetut ryhmät kuten naiset, matalammin koulutetut ja itsensä matalampiin yhteiskuntaluokkiin sijoittavat äänestäjät. Toisaalta on kiinnostavaa, että ikä lisää peilikuva-

mallin kannatusta, vaikka vanhimpien ikäryhmien ohella myös kaikista nuorimmat ovat istuvassa eduskunnassa aliedustettuina.

Kansalaisten edustusodotusten tunteminen on tärkeää erityisesti edustajien ja äänestäjien muuttuvan ja selvästi nykyisin käymistilassa olevan suhteen ymmärtämiseksi. Käytännön politiikan tasolla edustajiin kohdistuu luonnollisesti monenlaisia paineita ja erityisesti pohjoismaille ominainen voimakas puoluekuri heikentää edustajien mahdollisuuksia toimia itsenäisesti. Silti kansalaisten edustusta koskevien näkemysten tunteminen on hyödyllistä myös edustajille itselleen, jotta he voivat paremmin vastata näihin odotuksiin, mikä puolestaan osaltaan lisää edustuksellisen järjestelmän toimivuutta. Tutkimuksemme havainto taustamuuttujien vaikutuksesta edustusrooleja koskeviin asenteisiin korostaa myös kansanedustajiin kohdistuvan edustustutkimuksen tarvetta. Edustuksen toimivuuden kannalta olisi nimittäin tärkeää voida verrata kansalaisten odotuksia edustajien omiin näkemyksiin edustajaroolistaan ja niiden yhteyttä edustajien taustaan (vrt. Mendez-Lago & Martínez 2002). Kansanedustajien edustuskäsityksiä ei ole Suomessa kuitenkaan systemaattisesti kartoitettu 1970-luvun alun jälkeen (ks. Oksanen 1972).

Ennen uusien kyselytutkimusten tekemistä tulisi edustusodotuksen mittarit vakiinnuttaa. Esimerkiksi yksilön subjektiivista kansalaispätevyyttä on jo useiden vuosikymmenien ajan mitattu samoilla kysymyksillä, mikä on mahdollistanut paitsi yhtä maata koskevien aikasarjojen laatimisen, myös eri maiden välisen vertailun. Edustusroolien mittareiden tulee paitsi pohjautua vahvasti aihetta koskevaan teoriakeskusteluun, myös ottaa huomioon aikakaudelle ominaiset piirteet. Esimerkiksi edustuksen eri painopisteitä mittaavaan kysymykseen voisi olla hyvä liittää jatkossa myös ylikansallista areenaa kuvastava vaihtoehto.

LÄHTEET

- Bean, Clive. 1993. The electoral influence of party leader images in Australia and New Zealand. *Comparative Political Studies* 26:1, 111–132.
- Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo. 2005a. Ehdokasvalinta. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY.

- Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo. 2005b. *Den finlandssvenska väljaren*. Vasa: Samforsk.
- Bengtsson, Åsa ja Wass, Hanna. 2009a. Focus of political representation: voters' expectations for the scope of MPs' representational role. *Paper prepared for presentation at the 5th ecpr general conference, Potsdam, Germany, September 10–12, 2009*.
- Bengtsson, Åsa ja Wass, Hanna. 2009b. Kansalaisten edustusodotukset. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press.
- Bengtsson, Åsa ja Wass, Hanna. 2009c. Styles of political representation: what do voters expect? *Journal of Elections, Public Opinion and Parties (tulossa)*.
- Balch, George. 1974. Multiple indicators in survey research: the concept 'sense of political efficacy'. *Political Methodology* 1:2, 1–43.
- Best, Heinrich ja Cotta, Maurizio (eds). 2000. *Legislative recruitment and careers in eleven European countries*. Oxford: Oxford University Press.
- Best, Heinrich ja Cotta, Maurizio (eds). 2007. *Democratic representation in Europe: diversity, change and convergence*. Oxford: Oxford University Press.
- Birch, Anthony H. 1993. *Concepts and theories of modern democracy*. London: Routledge.
- Bogdanor, Vernon. 1985. Introduction. Teoksessa Vernon Bogdanor (ed.), *Representatives of the people? Parliamentarians and constituents in Western democracies*. Vermont: Gower Publishing Company.
- Borg, Sami ja Paloheimo, Heikki. 2009. Vaalipiirin koon vaikutus vaaliosallistumiseen. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press.
- Brown, Mark B. 2006. Survey article: citizen panels and the concept of representation. *Journal of Political Philosophy* 14:2, 203–225.
- Budge, Ian. 1996. *The new challenge of direct democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Carman, Christopher J. 2006. Public preferences for parliamentary representation in the UK: an overlooked link? *Political Studies* 54:1, 103–122.
- Carman, Christopher J. 2007. Assessing preferences for political representation in the US. *Journal of Elections, Public Opinions and Parties* 17:1, 1–19.
- Castiglione, Dario ja Warren, Mark E. 2006. *Rethinking democratic representation: eight theoretical issues*. Paper prepared for delivery to 'Rethinking democratic representation'. Centre for the Study of Democratic Institutions, University of British Columbia. May 18–19, 2008.
- Converse, Philip E. ja Pierce, Roy. 1979. Representative roles and legislative behavior in France. *Legislative Studies Quarterly* 4:4, 525–562.
- Dalton, Russell J. 2000. The decline of party identifications. Teoksessa Russell J. Dalton ja Martin P. Wattenberg (eds), *Parties without partisans: political change in advanced industrial democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dalton, Russell J. 2007. *The good citizen: how a younger generation is reshaping American politics*. Washington, DC: CQ Press.
- Davidson, R.H. 1970. Public prescriptions for the job of congressman. *Midwest Journal of Political Science* 14:4, 648–666.
- Dovi, Suzanne. 2002. Preferable descriptive representatives: will just any woman, black, or latino do? *American Political Science Review* 96:4, 729–743.
- Erikson, Robert S. 1978. Constituency opinion and congressional behavior. A reexamination of the Miller-Stokes representation data. *American Journal of Political Science* 22:3, 511–535.
- Esaiasson, Peter. 2000. How members of parliament define their task. Teoksessa Peter Esaiasson ja Knut Heidar (eds), *Beyond Westminster and congress: the Nordic experience*. Ohio: Ohio State University Press.
- Eulau, Heinz, John C. Wahlke, Buchanan, William ja Ferguson, Leroy C. 1959. The role of the representative. Some empirical observations on the theory of Edmund Burke. *American Political Science Review* 53:3, 742–756.
- Grofman, Bernard. 1982. Should representatives be typical to their constituents? Teoksessa Bernard Grofman, Arend Lijphart, Robert B. McKay ja Howard A. Scarrow (eds), *Representation and redistricting issues*. Lexington: LexingtonBooks.
- Gross, Donald A. 1978. Representative styles and legislative behavior. *Western Political Quarterly* 31:3, 359–371.
- Gunlicks, Arthur B. 1969. Representative role perceptions among local councilors in Western Germany. *Journal of Politics* 31:2, 443–464.
- Heidar, Knut. 1986. Party organizational elites in Norwegian politics. *Scandinavian Political Studies* 9:3, 279–290.
- Herrera, Cheryl Lyn, Herrera, Richard ja Smith, Eric R.A.N. 1992. Public opinion and congressional representation. *Public Opinion Quarterly* 56:2, 185–205.
- Holli, Anne Maria ja Wass, Hanna. 2009a. *Gender-based voting in the parliamentary elections of 2007 in Finland*. *European Journal of Political Research (tulossa)*.
- Holli, Anne Maria ja Wass, Hanna. 2009b. Sukupuoli ja äänestäminen. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press.
- Holmberg, Sören. 1989. Political representation in Sweden. *Scandinavian Political Studies* 12:1, 1–36.
- Inglehart, Ronald. 2007. Postmaterialist values. Teoksessa Russell J. Dalton ja Hans-Dieter Klingemann, (eds), *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, Torben K. 2000. Party cohesion. Teoksessa Peter Esaiasson ja Knut Heidar (eds), *Beyond Westminster and Congress: the Nordic experience*. Ohio: Ohio State University Press.
- Judge, David. 1999. *Representation: theory and practice in Britain*. London: Routledge.
- Kaase, Max. 1994. Is there personalization in politics? Candidates and voting behaviour in Germany. *International Political Science Review* 15:3, 211–230.
- Karvonen, Lauri. 2009. Poliitiikan henkilöityminen. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press.
- Katz, Richard S. 1997. Representational roles. *European Journal of Political Research* 32:2, 211–226.

- Luskin, Robert. 1987. Measuring political sophistication. *American Journal of Political Science* 31:4, 856–899.
- Manin, Bernard. 2002. *The principles of democratic government*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Manin, Bernard, Adam Przeworski ja Stokes, Susan. 1999a. *Elections and representation*. Teoksessa Adam Przeworski, Susan Stokes, ja Bernard Manin (eds), *Democracy, accountability and representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Manin, Bernard, Przeworski, Adam ja Stokes, Susan. 1999b. Introduction. Teoksessa Adam Przeworski, Susan Stokes ja Bernard Manin (eds), *Democracy, accountability and representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marsh, Michael. 1985. The voters decide. Preferential voting in European list systems. *European Journal of Political Research* 13:4, 365–378.
- Marsh, Michael ja Norris, Pippa. 1997. Political representation in the European Parliament. *European Journal of Political Research* 32:2, 153–164.
- McAllister, Ian. 2007. The personalization of politics. Teoksessa Russell J. Dalton and Hans-Dieter Klingemann (eds), *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- McMurray, Carl D. ja Parsons, Malcolm B. 1965. Public attitudes toward the representational roles of legislators and judges. *Midwest Journal of Political Science* 9:2, 167–185.
- Mendez-Lago, Mónica ja Martínez, Antonia. 2002. Political representation in Spain: an empirical analysis of the perception of citizens and MPs. *Journal of Legislative Studies* 8:1, 63–90.
- Miller, E. Warren ja Stokes, Donald E. 1963. Constituency influence in congress. *American Political Science Review* 57:1, 45–56.
- Narud, Hanne Marthe ja Valen Henry. 2007. *Demokrati og ansvar. Politisk representasjon i ett flerpartisystem*. Oslo: Damm.
- Norris, Pippa. 2002. *Democratic Phoenix. Reinventing political activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa ja Inglehart, Ronald. 2003. *Rising tide: gender equality and cultural change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oksanen, Matti. 1972. *Kansanedustajan rooli. Tutkimus kansanedustajien suhtautumisesta edustajatoimeensa vuoden 1969 valtiopäivillä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Patterson, Samuel C., Hedlund, Ronald D. ja Boynton, G. Robert. 1975. *Representatives and represented*. New York: Wiley.
- Pitkin, Hanna F. 1967. *The concept of representation*. Berkeley: University of California Press.
- Reynolds, Andrew, Reilly, Ben ja Ellis, Andrew. 2005. *Electoral system design: the new international IDEA handbook*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Studlar, Donley T. ja McAllister, Ian. 1996. Constituency activity and representational roles among Australian legislators. *Journal of Politics* 58:1, 69–90.
- Thomassen, Jacques. 1994. Empirical research into political representation: failing democracy or failing models? Teoksessa M. Kent Jennings ja Thomas E. Mann (eds), *Elections at home and abroad*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Tilastokeskus 2007: *Eduskuntavaalit 2007, ehdokkaiden ja valittujen taustat*. http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-03-19_kat_001.html. 2.10.2009.
- Urbinati, Nadia ja Warren M.E. 2008. The concept of representation in contemporary democratic theory. *Annual Review of Political Science* 11, 387–412.
- Uslander, Eric M. ja Weber, Ronald E. 1983. Policy congruence and American state elites. Descriptive representation versus electoral accountability. *Journal of Politics* 45:1, 183–196.
- Valen, H, Narud, H.M. and Hardarson, O.Th. 2000. Geography and political representation. Teoksessa Peter Esaiasson and Knut Heidar (eds), *Beyond Westminster and congress: the Nordic experience*. Ohio: Ohio State University Press, pp. 107–131.
- Wahlke, John, Heinz Eulau, William Buchanan ja Ferguson, LeRoy C. 1962. *The legislative system*. New York: Wiley.
- Weisberg, Herbert F. 1978. Evaluating theories of congressional roll-call voting. *American Journal of Political Science* 22:3, 554–577.
- Weßels, Bernhard. 2007. Political representation and democracy. Teoksessa Russell J. Dalton and Hans-Dieter Klingemann (eds), *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Zaller, John ja Feldman, Stanley. 1992. A simple theory of survey response: answering questions versus revealing preferences. *American Journal of Political Science* 36:3, 579–616.

LIITE 1

Kaikki muuttajat on luokiteltu asteikolla 0-1.

Selitettävät muuttajat*edustuksen**kohteet:*

vastaukset kysymykseen ”*Ajatelkaa alueeltanne valittuja kansanedustajia. Mitä tavoitteita heidän tulisi mielestänne ensisijaisesti ajaa?*”. Tulisiko kansanedustajan ajaa ensisijaisesti

1. oman alueensa ja vaalipiirinsä kannalta keskeisiä tavoitteita
2. oman puolueensa asettamia keskeisiä tavoitteita
3. omien äänestäjiensä tavoitteita
4. heidän itsensä asettamia keskeisiä tavoitteita

Ei osaa sanoa -vastaukset on luokiteltu puuttuviksi tiedoiksi (n=18)

peilikuvamalli:

väitteistä ”*Eduskunnan tulee vastata kansalaisia sukupuolijakaumaltaan*” ja ”*Eduskunnan tulee vastata kansalaisia ikäjakaumaltaan*”, joista kumpikin voi alun perin saada viisi arvoa (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä), muodostettu summamuuttuja. Summamuuttuja voi saada kymmenen arvoa asteikolla 0-1. Spearmanin korrelaatio 0,60.

*valtuutus/**edunvalvontamalli:*

Väite ”*Kansanedustajien tulee säännöllisesti ottaa selvää äänestäjiensä näkemyksistä ja ajaa niiden mukaista politiikkaa*” vähennettynä edunvalvojaroolia parhaiten kuvastavasta väitteestä ”*Kansanedustajien tulee toimia kansalaisten parhaaksi itsenäistä harkintaansa käyttäen*”. Molemmat väitteet voivat alun perin saada viisi arvoa (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä). Uusi muuttuja voi saada kymmenen arvoa asteikolla 0-1. Korkeat arvot osoittavat edunvalvontamallin kannatusta (1), matalat arvot valtuutusmallin kannatusta (0) ja keskelle jäävät arvot neutraalia preferenssiä (molempien tai ei kummankaan mallin kannatus) (0.5). Näin muodostettu muuttuja on uudelleenluokiteltu kolmiluokkaiseksi: valtuutusmallin kannatus (<0.5, N=153), edunvalvontamallin kannatus (>0.5, N=292) ja neutraali (0.5, N=575).

Selittävät muuttajat

sukupuoli:

1=mies, 0=nainen

ikä:

ikä vuosina jaettuna sadalla

ikä²:

ikä vuosina jaettuna sadalla neliötynä

koulutus:

1=yliopisto, 0,8=ammattikorkeakoulu, 0,6=keskiaste, 0,4=ammattikoulu, lyhyt ammattikoulu, 0,2=peruskoulu, keski koulu, 0= kansakoulu

yhteiskunta-

luokka:

vastaajan arvio omasta yhteiskuntaluokastaan (1=yläluokka, 0,75=ylempi keskiluokka, 0,5=alempi keskiluokka tai ei luokkaa, 0,25=alempi keskiluokka, 0=työntekijä)

vähemmistö-

asema:

vastaajan äidinkieli (1=ruotsi, 0=suomi/muu)

poliittinen

tietotaso:

indeksi oikeista vastauksista seuraaviin viiteen eri poliittista tietotasoa mittaavaan kysymykseen jaettuna viidellä: ”*Kuka seuraavista oli vuonna 2006 Suomen hallituksen ulkoministeri?*”, ”*Mikä seuraavista on paikkamäärältään juuri valitun eduskunnan toiseksi suurin puolue?*”, ”*Mikä seuraavista maista on Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston pysyväisjäsen?*”, ”*Ketkä saavat äänestää Suomen eduskuntavaaleissa?*”, ”*Mitä mielestänne tarkoitetaan parlamentaarisella hallitusmuodolla?*” Kussakin kysymyksessä annettiin neljä eri vastausvaihtoehtoa.

kiinnostus politiikka- kohtaan:	vastaukset kysymykseen ” <i>Kuinka kiinnostunut olette politiikasta?</i> ” (1=hyvin kiinnostunut, 0,66=jonkin verran kiinnostunut, 0,33=ei koinakaan kiinnostunut, 0=ei lainkaan kiinnostunut)
subjektiivinen kansalaispätevyys:	vastaukset väitteeseen ” <i>Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että en oikein ymmärrä, mitä on tekeillä</i> ” (1=täysin samaa mieltä, 0,66=jokseenkin samaa mieltä, 0,33=jokseenkin eri mieltä, 0=täysin eri mieltä)
ulkoinen kansalais- pätevyys:	neljästä seuraavista väitteistä, joista kukin voi saada neljä arvoa, muodostettu indeksi: ” <i>Kansanedustajamme etääntyvät nopeasti tavallisten ihmisten ongelmista</i> ”, ” <i>Poliitikot eivät välitä tavallisten ihmisten mielipiteistä</i> ”, ” <i>Puolueet ovat kiinnostuneet pelkästään ihmisten äänistä, eivät heidän mielipiteistään</i> ”, ” <i>On yhdentekevää, mikä puolueet ovat hallituksessa, harjoitettava politiikka ei siitä muutu</i> ”. Cronbachin alpha = 0,75
puolue- samastuminen:	vastaukset kysymykseen ” <i>Kuinka vakiintunut on puoluekantanne?</i> ” (1=täysin vakiintunut, 0,66=melko vakiintunut, 0,33=ei kovinkaan vakiintunut, 0=ei lainkaan vakiintunut)
sijoittuminen vasemmisto- oikeisto- ulottuvuudella:	vastaajan omaan arvioon perustuva sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella, jossa arvo 0 kuvaa vasemmistoa ja 1 oikeistoa.
äänestäminen vuoden 2007 eduskuntavaaleissa:	vastaajaan omaan ilmoitukseen perustuva äänestystieto

VIITTEET

¹ Artikkelin on osa Suomen Akatemian rahoittamaa *‘Political participation and modes of democracy: Finland in a comparative perspective’* -tutkimusprojektia (projekti 114851). Artikkelin perustuu kahteen samanaikaisesti sekä sisällytetty että poissuljettu päätöksenteosta, ja on pitkälti kiinni tarkastelijan omasta demokratian määritelmästä, painottaako hän edustuksen inkluusiivista vai eksklusiivista puolta.

² Edustusta ja osallistumista ei tarvitse välttämättä nähdä toisilleen vastakkaisina käsitteinä (ks. Castiglione & Warren, 2006). Pitkinin (1967) tunnettuun edustusta koskevaan käsitteanalyysiin viitaten Judge (1999, 1-2) huomauttaa, että edustusta tulisi tarkastella poliittisena järjestelmänä, jossa kansalaiset tehdään näkyviksi päätöksentekotilanteissa edustajiensa kautta, vaikka eivät voikaan suoraan osallistua siihen. Kansalaiset ovat näin ollen samanaikaisesti sekä sisällytetty että poissuljettu päätöksenteosta, ja on pitkälti kiinni tarkastelijan omasta demokratian määritelmästä, painottaako hän edustuksen inkluusiivista vai eksklusiivista puolta.

³ Edustuksen kohdetta ja edustustyyliä koskevien kysymysten lisäksi Birch (1993, 69-70) mainitsee myös edustajien valintatavasta käydyin keskustelun. Myös sen voi olettaa säilyvän jatkossakin ajankohtaisena, koska käytössä olevalla menetelmällä muuttaa vaaleissa annetut äänit edustajapaikoiksi on suora vaikutus puolueiden menestykselle.

⁴ Äänestäjiä koskevan tutkimuksen niukkuuteen on ehdotettu muutamia syitä (Carman 2007). Kansalaisten on ensinnäkin ajateltu kannattavan yksimielisesti sellaista edustusmallia, jossa edustajien toiminta on tiukasti sidottu äänestäjien näkemyksiin (ks. Carman 2007, 1, viitattu Mannin ym. 1999a). Toiseksi edustuksen käsitettä on pidetty siinä määrin monimutkaisena, että äänestäjien on vaikea muodostaa sitä koskevia selkeitä mielipiteitä. Carman (2006, 14) myös huomauttaa, että edustusrooleja koskevien odotusten tarkastelulla voi äkkiseltään vaikuttaa olevan merkitystä lähinnä tutkijayhteisön sisällä eikä juurikaan käytännönpolitiikassa, jolle on leimallista puolueiden vahva rooli.

⁵ Tämän tutkimuksen rajauksen kannalta ei ole tarpeen esitellä tässä yhteydessä laajemmin puoluevetoisen mallin oletuksia ja niistä käytyä keskustelua (ks. Thomassen 1994, 252).

⁶ Poliitiikan henkilöityminen voidaan määritellä ja operationalisoida empiirisissä tutkimuksissa monella eri tavalla. Yksi mahdollisuus on viitata sillä poliittisten johtajien korostuneeseen rooliin (ks. McAllister 2007). Suomessa, jossa äänestäjät äänestävät eduskunta- euro- ja kunnallisvaaleissa suoraan puolueen, vaaliliiton, valitsijayhdistyksen tai sen yhteislistan asettamia ehdokkaita, politiikan henkilöitymistä voidaan mitata myös tarkastelemalla puoluetta ja henkilöä ensisijaisesti äänestäneiden osuiksien kehitystä.

⁷ Tarkasteltaessa nykyisen eduskunnan sosiaalista taustaa huomataan peilikuvamallin toteutumisessa olevan selviä puutteita. Siinä missä suomalaisista äänioikeutetuista naisia on 52 prosenttia, kansanedustajista heitä on ainoastaan 42 prosenttia. Lisäksi yhtäältä alle 30-vuotiaat ja toisaalta yli 60-vuotiaat ovat selvästi aliedustettuja: kansanedustajien keskimääräinen ikä on 47,9 vuotta ja alle 30-vuotiaiden osuus on alle kolme prosenttia. Sosioekonomisen aseman suhteen eduskunnassa on puolestaan pikemminkin edunvalvonta- kuin pelikuvamallin piirteitä: kansanedustajat ovat huomattavasti keskimääräistä koulutettumia ja heidän tulotonsa oli jo ennen eduskuntaan pääsyä korkeampi (Tilastokeskus 2007).

⁸ Brownin (2006, 218–219) mukaan on kuitenkin olemassa useita syitä, miksi ulkoista edustavuutta ei tule samastaa intressiedustavuuteen. Ihmiset lukeutuvat ensinnäkin moniin erilaisiin ryhmiin, eikä etukäteen ole mahdollista tietää, mikä identiteetti toiminnassa painottuu. Toisaalta johonkin tiettyyn sosiaaliseen ryhmään samastuvilta voi puuttua joitain ryhmää määritteleviä identiteettejä ja päinvastoin. Lisäksi ihmiset ovat kykeneväisiä edustamaan myös muita kuin oman sosiaalisen ryhmänsä intressejä, eivätkä sosiaaliset ryhmät välttämättä ole intressiensä suhteen sisäisesti yhteneväisiä. Myös Uslander ja Weber (1983) ovat osoittaneet, että kansalaisten ja kolmen eliittiryhmän välisessä mielipideyhteneväisyydessä havaitut suuret erot säilyivät senkin jälkeen kun jälkimmäisen sosiodemografista rakennetta painotettiin edellistä vastaavaksi. Pitkin pitää niin ikään peilikuvamallia epärealistisena ja epätäydellisenä keinona toteuttaa edustus (ks. Holmberg 1989, 1).

⁹ Vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimuksen aineisto koostuu kahdesta vaalien jälkeen kerätystä osasta: käyntikyselyllä kerätystä aineistosta (n=1422) sekä haastatteluiden itsenäisesti täyttämästä lomakekyselystä eli niin sanotusta perävaunusta (n=1033). Perävaunulomakkeen vastausprosentti oli 72,6. Aineisto sisältää myös yliotoksen ruotsinkielisistä vastaajista. Tämä on huomioitu käyttämällä erillistä kielipainomuuttujaa, joka painottaa kieliryhmien väliset suhteet niitä koko väestössä vastaaviksi. Sekä edustuksen kohdetta että tyyliä koskevat väitteet oli sijoitettu kyselyssä itsenäisesti täytettävään osioon ja vastaajien määrän on siksi matalampi kuin haastatteluaineistossa.

¹⁰ Tässä tarkastelussa hyödynnetyn viiden väitteen lisäksi eduskuntavaaliaineisto sisälsi väitteet ”*Kansanedustajien tulee olla kansalaisia korkeammin koulutettuja*”, ”*Kansanedustajien tulee ennen kaikkea olla omien alojensa asiantuntijoita*” ja ”*Eduskunnan tulee ennen kaikkea vastata kansalaismielipidettä keskeisissä kysymyksissä*”. Väitteiden kanssa samaa mieltä olevien osuudet olivat vastaavasti 39,9 74,4 ja 78,2 prosenttia. Kyseiset väitteet on jätetty tarkastelun ulkopuolelle useasta eri syystä. Vaikka kaksi ensimmäistä väitettä liittyvät osaltaan edunvalvomalliin, ne eivät kuitenkaan suoraan heijasta mitään edustusta koskevan teorian pohjalta muodostettua edustusmallia. Lisäksi eksploratiivisessa pääkomponenttianalyyssissä (ei esitetty tässä) ne muodostivat oman ”asiantuntijuus”-ulottuvuutensa. Kolmannen väitteen mukaan ottaa vaikeuttaa puolestaan sen muotoilu. Väite viittaa kansanedustuslaitoksen aggregoituihin mielipiteeseen eikä siten sovi yksittäisten edustajien rooleja koskevaan tarkasteluun. Pääkomponenttianalyyssissä väite kuitenkin latautui suhteellisen voimakkaasti sekä peilikuv- että valtuutusulottuvuudella.

¹¹ Suomen tulokset ovat tässä suhteessa varsin erilaiset Espanjaa koskevan tutkimuksen kanssa (ks. Mendez-Lago & Martínez 2002), vaikka tutkimukset eivät olekaan keskenään suoraan vertailukelpoisia erilaisista vastausvaihtoehdoista johtuen. Enemmistö espanjalaisista kansanedustajista ja kansalaisista piti kaikkia maan kansalaisia pääasiallisena edustuskohteena. Lähes 30 prosenttia edustajista katsoi oman vaalipiirinsä äänestäjien olevan keskeisen edustuksen painopiste, mutta kansalaisista tätä mieltä oli vain alle viisi prosenttia. Kansalaisista toiseksi suosituin kohde oli sen sijaan oma poliittinen puolue. Kolmanneksi suosituin edustuskohde oli sekä edustajien että kansalaisten keskuudessa oman puolueen äänestäjät. Alle viisi prosenttia molemmista ryhmistä piti jotakin erityistä sosiaalista ryhmää keskeisenä edustuskohteena (ibid., 70).

¹² Toisaalta toisensa poissulkevien vastausvaihtoehtojen tarjoaminenkaan ei ole täysin ongelmatonta. Carman (2006, 12) huomauttaa, että mikäli vastaaja ei koe eri vaihtoehtoja keskenään loogisina tai toisistaan selvästi erillisinä, saatu vastausjakauma on helposti keinotekoinen eikä siis vastaa vastaajien todellisten mielipiteiden jakautumista.

¹³ On myös tyyppillistä, että ehdokasvalinnan perusteina sukupuolen merkitystä pidetään yleensä varsin vähäisenä. Toisaalta tästä huolimatta enemmistö sekä miehistä että naisista äänestää omaa sukupuoltaan olevaa ehdokasta (Holl & Wass 2009a, b).

¹⁴ Vähemmistöstatusta mitataan tässä ruotsinkieliseen kielivähemmistön kuulumisella. Tulotaso ei ole sisällytetty sosioekonomista asemaa mittaviin muuttujiin puuttuvien havaintojen suhteellisen suuren osuuden vuoksi.

¹⁵ Espanjassa, jossa on käytössä suhteellinen vaalitapa ja kustakin vaalipiiristä valitaan useita edustajia, jonkin tietyn vähemmistötaustaisen alueen äänestäjät kannattavat yleensä valtuutustyyppistä edustusta (Mendez-Lago & Martínez

2002). Yhdysvaltojen yhden edustajan vaalipiireissä afroamerikkalaiset äänestäjät suosivat puolestaan edunvalvontamallia, koska vähemmistöön kuuluvien näkemykset tulevat paremmin edustetuksi, mikäli edustaja toimii itsenäisesti suhteessa edustettaviin, joiden enemmistö muodostuu angloamerikkalaisista ja muiden etnisten ryhmien jäsenistä. Toisaalta havainto on ehdollinen suhteessa edustajan omaan etniseen taustaan: mikäli edustaja on itse afroamerikkalainen, afroamerikkalaiset äänestäjät kannattavat niin ikään valtuutusmallia (Carman 2007).

¹⁶ Ulkoinen kansalaispätevyys viittaa kansalaisten käsitukseen poliittisen järjestelmän vastaanottavuudesta eli responsiivisuudesta heidän tarpeidensa suhteen. Sisäisellä eli subjektiivisella kansalaispätevyydellä tarkoitetaan puolestaan kansalaisten arvioita omasta kyvystään vaikuttaa päätöksentekoon (Balch 1974).

¹⁷ Carman (2006; 2007) esittää samantyyppisen oletuksen liittyen poliittista järjestelmää kohtaan tunnettuun ulkoisen pätevyuden tai luottamuksen poliittisiin päätöksentekijöihin ja poliittisten instituutioiden responsiivisuuden kansalaisten tarpeita kohtaan (viitattu Niemi ym. 1991) ja puolueiden kannatuksen vaikutukseen.

¹⁸ Myös iän neliö sisällytettiin analyysin sekä nuorten että vanhempien aliedustuksen vaikutuksen testaamiseksi (ei esitetty tässä). Sen vaikutus oli tilastollisesti merkitsevä, mutta sekä regressiokerroin että keskivirhe olivat hyvin lähellä iän lineaarista vaikutusta mittaavaa muuttujaa. Lisäksi kun sekä lineaarinen ikä että iän neliö sijoitetaan samaan mallin, kumpikaan ei ole enää tilastollisesti merkitsevä.